

יום הארבה

תמלץ

נמר של נייר יגיש אחת לחודש לקוראי, העולם הזה" רשימת של ספרי-קריאה מומלצים, מקור ותרגום. אין רשימה זו מהווה תחליף לרשימת, רבי-ספר, אלא תמצית בלבד.

אל ארצו, אל מולדתך מאת **עמנוס קינן**; הוצאת עידנים — ידיעות אחרונות; 248 עמודים.

ארץ רחוקה מאת **יצחק בן-נר**; הוצאת כתר; 287 עמודים.

טופה מקומית מאת **מכס פון-דר-גרין**; הוצאת כתר; 212 עמודים.

ההר השלישי מאת **הרה ברושם**; הוצאת ספרית פועלים; 93 עמודים.

בחירתה של סופי מאת **ויליאם סטיירון**; הוצאת זמורה, ביתן, מודן; 517 עמ'.
יום הארבה מאת **נתנאל ווסט**; הוצאת זמורה, ביתן, מודן; 183 עמודים.

מחוז לגדר מאת **יצחק לאור**; הוצאת כתר; 196 עמודים.

טופר הצללים מאת **פיליפ רות** הוצאת זמורה, ביתן, מודן; 128 עמודים.

התלמיד המכובד מאת **ג'ון לה-קארה**; הוצאת זמורה, ביתן, מודן; 488 עמ'.
תיקון הלב מאת **רבי נחמן מברסלב**; בעריכת פיינחס שרדה; הוצאת שוקן, עמודים. 239

התעלם ממני מאז יצא Der Vriendt לאור. אני רוצה להילחם בחזית אחת בלבד, נגד הכארכיון. אולי אני עיוף מדי להיות כחמור בכל הכיוונים. כעת גם הילדים אינם רוצים להישאר כאן, אם כי הם מדברים היטב עברית. הם כמעט ואינם לומדים דבר. כתייסטר עלובים, אופקים צרים..."

במיכתב מיוני 1936, מתייחס צווייג לראשונה לקונפליקט היהודי-ערבי, והוא כותב לפרויד: "אני נתקף באי-שקט נוכח העובדה, שעם כל עבודת השיקום שנעשית כאן, כמה עקרונות בסיסיים ננטשו אפילו יותר מכפי שהשבתה. אני מודאג להיווכח, כמה מעט נעשה כדי לשפח שיתוף פעולה יהודי-ערבי, דבר שצריך להיות ברור לכל אדם ברדיעת. שאיפות וחלומות-כוח מודעים ולא-מודעים, עיב, עשו את הדבר שאין לו תחליף בלבתי-אשרי: ויתורים הדרגתיים בתוך פריטוריה שאנחנו גרים בה בשותפות..."

שנתיים מאחורי יותר, כותב צווייג לפרויד, מיכתב, המציג תמונה מועזת מארץ-ישראל: "אתמול נזרקה פצצה לטוב ערבי, כיום ששוי, כדיוק בזמן שהרחובות הומים במיוחד מהכפריים ה' באים לעריכת קניות, אנשים שממילא מרוכאים על-ידי טרוריסטים. מכיוון ש' כל הארץ (הימים ימי, המרד הערבי), השרייה כמורא פחדני מהלאומיות היהודית, החוותה זה עתה קריה בפני רוצה בן שמונה-עשרה (שנתלה לרוע המזל), (הכוונה, ללא ספק, לחבר פלוגת בית"ר ב' בראש-פינה שלמה בן-יוסף, שנתלה ב' 29.6.38 באשמת רצח ערבים. מעשהו היה נקמה אישית על רצח יהודים בגליל). לא יכול להיות ספק, שפצצה זו נזרקה על-ידי היהודים. נקמה נוראה תחול על ראש כולנו. אני רק מקווה שאנחנו, מש' פתחי הקטנה ואנוכי, נישאר ללא פגע. אבל אין זה בטוח. לטובתם של היהודים — שכאו לארץ זו בניגוד לרצון הרוב הערבי, ואשר מ'1919 לא עלה ב' ידם לזכות ברצונם הטוב של הערבים — עמד רק יתרון אחד: עמדתם המוסרית, יכולתם החבלה שלהם. תוקפנותם כמחג' רים ותוקפנותם של הטרוריסטים הערבים מקוזות זו את זו. אם כעת זורקים פצ' צות, אני רואה שעתיד קודר מצפה ל' כולנו..."

מיכתבו האחרון של זיגמונד פרויד ל' ארנולד צווייג, מערש-מותו, מיום 5.3.39, מתייחס פרויד לכוונתו של צווייג לנסוע לארצות-הברית: "אני חושב שאתה צודק דק בבחירתך באמריקה במקום אנגליה. אנגליה טובה יותר מרוב הבחירות, אבל קשה מאוד להסתגל לכאן, ובכל מקרה לא תזכה לחברתי זמן רב. אמריקה נר' אית לי אנטי-סמיון-עודן, אבל יש בה כל כך הרבה מקום ובה הרבה אפשרויות, ובסופו של דבר אדם יכול למצוא בה את מקומו. איינשטיין אמר לאחריה לי' מכריו שבתחילה אמריקה נראתה לו כ' קריקטורה של מדינה, אבל כעת הוא מרגיש בה די בכיפת..."

צווייג חיבר כמה יצירות חשובות בימי שהותו בארץ: הקודוס של ואנדסבק ר' מחזה להבימה בשם בונפארטה ביפו (מח' זה שעקבותיו נעלמו. ומועלם לא הועלה על קרשי תיאטרון זה).

בשנת 1947 החליט צווייג לשוב לגר' מניה, ולמורח-גרמניה. שם נבחר כחבר באקדמיה. בשנת 1958 הוענק לו פרס לנין על סידרת הספרים האנטימיל' המתמים שלו. הוא מת בשנת 1968, עיוור.

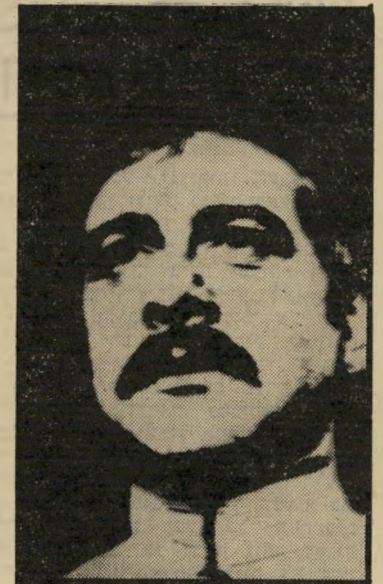
הנביאים נגד אומה עיקשת? האינטליג' ננציה הבוררה והקורנת שלך, שינתה את טבע האדם ואת התפתחותו בתוכ' נית מצאויות לעין ערוך יותר, מאשר אותם האנשים בימים ההם. הם יכלו רק למלמל את התיבה, אלוהים!..."

בחודש ינואר 1934 שיגר צווייג לפרויד את מכתבו הראשון מארץ-ישראל. אל. במכתבו מתלונן צווייג על ההסקה המקולקלת, בבית וולרשטיין (את רוב שנותיו בארץ בילה צווייג בבית מוס' בחיפה): "תמצא, אבא פרויד יקר, ש' אני כותב בהרחבה מרובה כל כך על ההסקה המרכזית. אבל שאלות אלה של חיי היומיום, כאשר מיתקני הציוויליז' ציה המודרנית פועלים בחריקה, הם כעיה מרכזית בארץ זאת. אין אנו מ' כנים לוותר על רמת המחיה שלנו, וארץ זו עדיין איננה מוכנה להגיע אליה. מכוון שהיהודים הפלשתינאיים נאים, ובצדק, על הרש, ומכוון שאנחנו, וב' צדק, רוגזים על מה שאיננו, יש חיכוי כים רבים..." אל. מישור האופטימיות ב' מיכתב זה עובר צווייג כאשר הוא כ' תב: "אני בטוח שהעניינים יסתדרו על הצד הטוב ביותר, שניצור יחסים יפים עם הארץ ועם תושביה, ושנעריך אנשים טובים ומקסימים רבים שמצאנו כאן. אמונתנו בתכונה שבחיי אנוש איננה יכולה להיכחד כולל שובו של בארבי' ריום נורא זה..."

בספטמבר 1935 מציין צווייג במיכתב לפרויד, את ראשית אכזבתו מארץ-יש' ראל, ואת כוונתו להגר ממנה כאשר יתאפשר הדבר: "אני מרגיש שאני במ' "

כיא הקלה זמנית למעטים, הקמנו באמר צעינו שלנו אירגון המתואר בחוברת המצורפת. בקשתנו היחידה פרופ' פרויד, היא, שנוכל לצרף את שמך לוועדת ה' כבוד שלנו..."

זיגמונד פרויד נענה לבקשה ברצון, ובתשובתו הוא כותב: "אם כי אין לי הרבה דברים אחרים לתת, אני חש כמעט נפגע על שביקשת ממני לתרום את שמי בלבד. לעיתים מה קרובות אני מתקנא באיינשטיין, על הנעורים והאנרג' גיה המאפשרים לו לתמוך בכל כך הר' "

סופר צווייג במורא פחדני מהלאומיות היהודית

בה עניינים כמרץ כזה. אינני רק זקן, חלוש ועיוף, אלא גם שרוי בחובות כפי' פיים ככדים..."

במיכתב ששיגר צווייג לפרויד, במאי 1933, בעקבות החלטתו להגר לפלשתינה, הוא כותב: "נגעת בשתי נקודות קשות שחשבתי רבות עליהן: יחסי לגרמניה ולגרמניות שלי, ויחסי ליהודים, ליהודי' יות שבו ובעולם, ולפלשתינה. ארץ של דתות זו יכולה, ככלות הכול, להיראות מזוית אחרת ארץ הזיות ותשוקות, וב' מיוחד על ידך..." בהמשך המכתב, מנ' סח צווייג את השקפתו על הדת היהוד' דית: "השבתה, ואני עדיין חושב, שתי' "

עומק ללא קץ של משה ריין, בה הוא בוחן את הבן-גוריוניזם של אלתרמן. עור' רד הקובץ מביא תחת הכותרת אל לב הזמר את תולדות-חיינו של המשורר. פרט מעניין לגבי תולדות השירה העברית, הוא תיאור המאבק בין אביו של אל' תרמן לאביו של המשורר וולטן רטוש (יחיאל הלפרין) על הקמת גן-הילדים העברי הראשון בוורשה (היחיאל הלפ' רין כבר היה בעיר. הוא הקדים את אלתרמן בשנה אחת, בקירוב...) ועוד פרטים מאלפים מחיינו של המשורר.

סנינה רוזנברג מביאה תחת הכותר' רת 1907 ויתו של אלתרמן בחינה קפדנית של ספריית המשורר: "1293 ספרים בלי' בר, המתחלקים, על-פי שכתם, כלהלן: עברית — 772, אנגלית — 234, רוסית — 163, צרפתית — 102, אידיש — 14, גרמנית — 8." רוזנברג ממיינת ומתארת את ספריו ובוחנת השתקפות נושאיםם ביצירותיו השונות.

במדור עיונים מביאה רות קרמון" כלום רשימה על דרכי עיצוב של דג' מים ריאליסטיים, בחגיגת קיץ ("שלושה כליזמר ניגנו בעיר / על כינור, על חליל, על תוף. / עבר על פניהם איש צעיר, / אמרו לו: מילים לניגון הזה כתוב...")

מאמר נוסף ומעניין הוא מאמרו של בן-עמי פיינגולד אלתרמן והבימה הזעירה, בו הוא בוחן את קשריו של המשורר עם סוג אמנות, נחוח' זה (לפי חות בעיני משוררי ההווה). פיינגולד נע' זר בציטוטים, בתיאורים ובביאורים, ש' יש בהם עניין רב להבנת ז'אנר זה ביצירתו של אלתרמן ("היא עבדה בקרב' טינה / כתפקיד של סניטר. / הוא עבד — מאז נפקא מינה / — כמפקיד מכס לאיזטר. / שמה היה — אמרנו — נה' נה' / שמו היה, כנ"ל, זברה, / היא ניגנה על קונצרטניה, / הוא ניגן עלי גיטרה / ובכל ערב היא השטינה / על כתפו ראשה ושרה...")

מחברות אלתרמן היגו מיפעל מכובד להצחתו של המשורר. מחברות אלתרמן ערוך עריכה מאופקת, ויוצרת חומר אק' דמילמחצה לחוקרים ולסטודנטים.

שיחזור

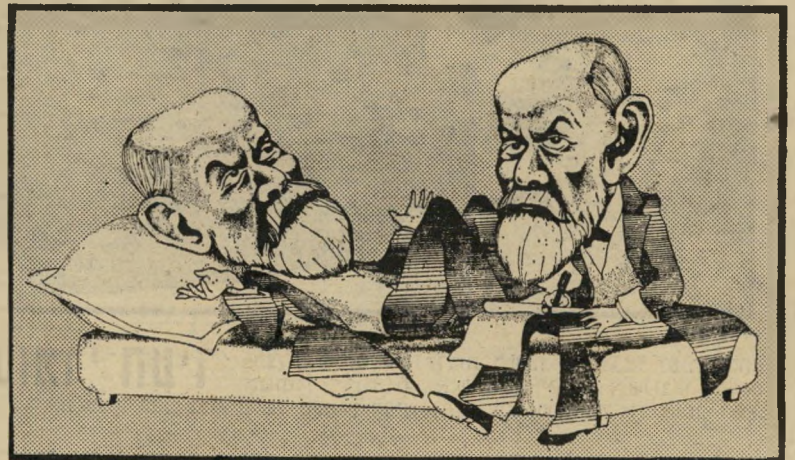
ארץ-הזיות ותשוקה

באחת מחוברות מיגוון האחרונות, רא' תה אור, תחת הכותרת ארץ הזיות ותשר' קוות התכבחות מרתקת בין הסופר הגר' מני מוצא יהודי ארנולד צווייג (ה' ריב על אודות טמל גרישה" והקודוס של ואנדסבק") ובין אביה-פסיכולוגיה זיגמונד פרויד. ההתכבחות על פלש' טינה, על יהודים ועל הגורל היהודי היא בעריכתו, בתרגומו ובהערותיו של גלעד דותן. קטעים נבחרים אלה הם בעלי גוון אקטואלי להפליא.

בפברואר 1929, פנה צווייג אל פרויד וביקש ממנו להעניק את שמו לארגון שנועד לטייע לאינטלקטואלים יהודיים גולים בגרמניה: "מכוון שאין לנו מדי' נה משלנו, ומכוון שהמדינות, שבהן אנו חיים, עסוקות בתמיכה כאמנים שלהן, אנחנו (פרופ' אלכרס איינשטיין וצווייג, שייזמו הקמת ארגון זה) להוטים לעזור, בשלב ראשון כבברלין, ומאוחר יותר כ' מרכזים אחרים של חיים אינטלקטואלים יהודיים... מעום שאיננו יכולים להרשות לעצמנו לתת להם למות בשקט ביננו, ועקב הצרכים הגדולים, גדולים בהרבה יותר מיכולתו של מצנאט ** יחיד לה' "

• ארנולד צווייג — הריב על אודות סרג'נט גרישא; עברית: ד. קמחי; הר' צאת מצפה, הוצ'א (2 כרכים); אר' נולד צווייג — הקודוס של ואנדסבק; עברית: (תרגם מכתב-יד) אביגדור ה' מאירי; הוצאת ספרית פועלים, 1943 (2 כרכים).

** ע"ש מייקנאס, אציל רומי בתקופת אוגוסטוס במאה ה' לפנה"ס, שתמן ב' אמנים. מאז דבק הכינוי באדם עשיר ונדיב-לב התומך בסופרים ובאמנים.

פסיכיאטר פרויד אני חושב שאתה צודק בבחירתך באמריקה במקום אנגליה

קום הלא-נכון. נסיבות מנכילות, המג' כילות עוד יותר על-ידי הלאומיות העב' רית של העברים, המספרים להתיר פיר' כום בלשון וזה כלשהי. כתוצאה מכך עלי לנהל את חיי בתרגום, ואם להיות מתורגם באנגלית, מודע כאו? ... תוקפו של הדרכון שלי פג באפריל, אבל אינני רוצה לבקש הארכה מהררד השלישי. גם אינני רוצה לנתק את קשרי עם העם הגרמני כיוזמתי אני. אחיה מסוגל לה' ושב הדכון פלשתינאי משפועות מעטים, אבל יש לי מה מעט מבועט עם הלאום היהודי. אני יהודי — עדים השמיים, אולם אני שייך כאמת לאותו לאום, ש' "

אום כעל משמעות הוא הגורם היצירתי בדת, התמורה הגדולה של האדם כעל הנישה החיובית לחיים, והמערכות האיני' טלקטואליות שניסחו את משמעות החיים ומטרתם, נראות חשובות פחות (בהיותן זמניות), מהדרגת הנהדר שדחק בנו לוי' שב את בעיותינו עם הוולת באורח מוד' סרי. האם דחה זה אינו בטוע בנו? האם לא אנו, היהודים יצרנו אותו במספר רב יותר של אנשים, מאשר כל גזע מודרני אחר? האם אין זה המאבק המפחיד שאתה מנהל זה ארבעים שנה נגד אמר' נות שווא, ציווי טאפו והדחקות של בני זמננו, ברומה לוח שניתל בזמנו אחד